

Włodzimierz Olszewski

"Czas wolny i zainteresowania studentów w fotografii", Zielona Góra 2013 : [recenzja]

Problemy Profesjologii nr 1, 201-206

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Włodzimierz Olszewski

Recenzja książki

Eunika Baron-Polańczyk (red.)

Czas wolny i zainteresowania studentów w fotografii

Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2013.

W 2013 roku nakładem Oficyny Wydawniczej Uniwersytetu Zielonogórskiego została wydana książka pt. „Czas wolny i zainteresowania studentów w fotografii” pod redakcją naukową Euniki Baron-Polańczyk.

Problematyka podjęta w opracowaniu, dotycząca czasu wolnego i zainteresowań studentów, jest bardzo ważna zarówno od strony poznawczej, kształcącej oraz praktycznej. Dodatkowo fakt podjęcia rozważań na temat uwarunkowań wykorzystywania fotografii w procesie kształcenia i wychowania powitać należy z dużym zadowoleniem. Poruszane kwestie są niezwykle istotne, ponieważ żyjemy w społeczeństwie dynamicznych zmian dotyczących wielu obszarów aktywności człowieka. Model przyszłej segmentacji czasu, nazywany modelem tak zwanego społeczeństwa trójczasowego, zakłada, że czas życia dorosłego człowieka zostanie wypełniony przez pracę zarobkową, własną i obywatelską. Pierwsza obejmuje społecznie użyteczną działalność wykonywaną w sektorze prywatnym, publicznym i pozarządowym (non profit). Praca własna i obywatelska jest użyteczna indywidualnie i wspólnotowo. Są one względem siebie komplementarne. Poza tymi rodzajami prac przewiduje się jeszcze aktywność prowadzoną nawzajem dla siebie i na rzecz kształcenia się. Zmiana sposobu patrzenia na poszczególne segmenty czasu w życiu współczesnego człowieka powoduje, że możemy mówić o zbliżaniu się do społeczeństwa czasu¹. Jego biegunami nie będą już czas pracy i czas wolny. Będą się one nawzajem przenikały i zachodziły na siebie. Zmiany organizacji i form pracy spowodują, że można mówić o erze czasu wolnego, w której praca w klasycznym ujęciu przestaje być jedynym miernikiem wartości człowieka, a czas wolny potrzebny jest dla odtworzenia sił utraconych w pracy. Dzisiaj szczególny nacisk kładzie się na funkcję rozwojową, wyzwalającą i kreatywną czasu wolnego. Wskaźnikiem poziomu rozwoju człowieka

¹ K. Denek, *Edukacja. Dziś – jutro*, Wyd. ŁWSH Żary, WSH Leszno, UAM Poznań, Leszno-Poznań-Żary 2006, s. 133.

w każdym okresie jego życia jest stopień aktywności w czasie wolnym i rodzaj podejmowanych w nim działań. Rozważając na temat rozwoju ludzi, warto zauważyć, że psychologia rozwoju koncentruje swoje zainteresowanie na dzieciach i młodzieży, tymczasem od początku lat 70. ubiegłego wieku w literaturze prezentowana jest orientacja zwana „life-span developmental psychology” (psychologia rozwoju w ciągu całego życia)².

Wykorzystywanie narzędzi cyfrowych do uchwycenia czasu wolnego i zainteresowań daje sposobność ukazania rzeczywistości życia studentów: oprócz czasu nauki także form spędzania czasu wolnego. Analizowanie i diagnozowanie tej sfery jest niezmiernie ważne, ponieważ studenci stanowią grupę przyszłych nauczycieli, którzy będą wskazywać swoim uczniom możliwości spędzania czasu wolnego, będą mieli wpływ na rozbudzanie zainteresowań różnymi formami spędzania czasu wolnego oraz na kształtowanie postaw związanych z racjonalnym (pożytecznym i rozumnym) spędzaniem czasu wolnego. Dlatego też, analizowanie i porządkowanie zagadnień tematycznych w obszarze czasu wolnego i zainteresowań studentów ujmowanych przez pryzmat technik wizualnych (fotografii), należy uznać za ważne i konieczne oraz znaczące społecznie i poznawczo.

Praca pt. „Czas wolny i zainteresowania studentów w fotografii” to monografia licząca 226 strony tekstu, napisana poprawnie pod względem językowym i w pełni odpowiadająca wymogom dla tekstów naukowo-dydaktycznych. Recenzowana książka jest rezultatem pracy jedenastu autorów poruszających wybrane zagadnienia czasu wolnego, zainteresowań oraz fotografii zarówno w sferze teoretycznej, jak i praktycznej. Każdy tekst (stanowiący wyodrębniony rozdział) posiada tę samą strukturę: wstęp, podrozdziały, zakończenie i wykaz bibliografii (uporządkowanej alfabetycznie) oraz zawiera streszczenie w języku polskim i angielskim.

We *Wprowadzeniu* Redaktorka odpowiednio zarysowała w sygnalny sposób najogólniejsze przesłanki teoretyczne i praktyczne nawiązujące do uzasadnienia wyboru tematyki monografii (zainspirowanej realizacją międzynarodowego projektu naukowo-dydaktycznego „Fotografia i film jako medium relacji psychopedagogicznych. Temporalna wizualizacja czasu wolnego studentów”) oraz zaprezentowała jej strukturę. Wyraźnie zaznaczyła, iż celem niniejszego opracowania jest przede wszystkim wskazanie obszarów i form spędzania czasu wolnego, jak również zasygnalizowanie potencjalnych kierunków rozwoju zainteresowań – ujmowanych w aspekcie fotografii i fotografowania. Podjęte przez autorów rozważania koncentrują się zatem na trzech głównych, omawianych we wskazanym porządku, obszarach:

² W. Olszewski, *Media w aspekcie pedagogicznej funkcji czasu wolnego ludzi dorosłych*, [w:] W. Skrzydlewski, S. Dylak (red.), *Media. Edukacja. Kultura. W stronę edukacji medialnej*, Wyd. PTTIME Poznań, Poznań-Rzeszów 2012, s. 436.

czasie wolnym, zainteresowaniach i fotografii. Słusznie też zwróciła uwagę, że fotografia (jej treść i kompozycja) – umożliwia wizualizację świata poznawanego i przeżywanego przez autora (fotoamatora) zdjęć. Stąd też wypływa, zasadność i konieczność podjętych rozważań w zakresie wizualizowania czasu wolnego i ustalania zainteresowań studentów. Jak podkreśla sama Redaktorka „użycie technik wizualnych do badania danej rzeczywistości umożliwi wydobycie z niej głębszych, ukrytych sensów. Tym sposobem także można uchwycić czas wolny, zbadać formy jego spędzania, na tej podstawie diagnozować preferencje, przyzwyczajenia i zainteresowania – a co najważniejsze, pobudzać do refleksji nad podejmowaną (czy też nie podejmowaną) aktywnością w tym względzie”.

Rozważania podjęte w opracowaniu rozpoczyna artykuł Marty Czajkowskiej poświęcony podstawowym kwestiom czasu rozpatrywanego w kontekście czasu wolnego. Uwzględniając przede wszystkim aspekt społeczny i psychologiczny podjętych analiz, autorka w zarysie przedstawia wiele definicji czasu wolnego oraz wybrane czynniki determinujące to pojęcie. W przejrzysty i uporządkowany sposób scharakteryzowała różnorodne klasyfikacje funkcji czasu wolnego, wyróżniając głównie funkcję higieniczną, społeczno-wychowawczą, edukacyjną i kompensacyjną. Zwróciła uwagę na szanse, jakie w dzisiejszym świecie wiążą się z czasem wolnym – na możliwość rozwijania swoich pasji oraz aktywność twórczą człowieka. Skupia się przede wszystkim na analizie różnych zasobów czasu wolnego dzieci i młodzieży oraz kobiet i mężczyzn. W tym względzie zestawiała i zaprezentowała przykładowe wyniki badań krajowych odpowiadające na pytania, jaki wpływ na treść i formę spędzania czasu wolnego mają wiek i płeć kulturowa.

Kolejny tekst (rozdział drugi), autorstwa Moniki Olesińskiej, podejmuje temat dotyczący podstawowych pojęć związanych z zainteresowaniami i ich znaczeniem dla rozwoju człowieka. Prowadzone analizy opierają się na założeniu, że czas wolny racjonalnie może być przeznaczony między innymi na rozwój zainteresowań i umiejętności jednostki. W tym obszarze zaprezentowane zostały wybrane definicje zainteresowań w połączeniu z ich klasyfikacją. Po krótkim omówieniu metod badania zainteresowań – na podstawie ich wyrażania, okazywania, testowania i inwentaryzowania – autorka rozpatruje determinanty zainteresowań oraz podkreśla ich wielkie znaczenie dla kształtowania osobowości w procesie dydaktyczno-wychowawczym.

Dyskusja na temat uwarunkowań rozwijania zainteresowań jest kontynuowana w kolejnym artykule (rozdziale trzecim), w którym autorka (Beata Joksz-Skibińska) podejmuje próbę opisanie problemów związanych z kształtowaniem zainteresowań dzieci i młodzieży w świetle wytycznych zawartych w Podstawie programowej kształcenia ogólnego. Przeprowadzona analiza Podstawy programowej – od edukacji wczesnoszkolnej do etapu szkoły ponadgimna-

zjalnej – ujawnia w jakim zakresie i na jakie przedmiotowe obszary ukierunkowywane są wskazania dotyczące rozwijania zainteresowań uczniów. Ważny jest, co zaznacza autorka we wstępie, proces dojrzewania młodych pokoleń do podejmowania decyzji zgodnych z rozwojem środowiska oraz rozwój osób ten proces wspierających. Bardzo istotne wydaje się zatem baczne zwracanie uwagi na rozwój zainteresowań uczniów, ponieważ ma on wpływ na postawy wychowanków już od najmłodszych lat.

Czwarty rozdział, opracowany przez Anetę Klementowską, omawia specyfikę diagnozowania preferencji i zainteresowań zawodowych. Po zdefiniowaniu kluczowych pojęć, wskazaniu metody zbierania danych, jak również czynników wpływających na kierunek i rozwój zainteresowań – autorka, w zasadniczej części pracy, dokonuje przeglądu wybranych koncepcji preferencji i zainteresowań zawodowych, ze szczególnym uwzględnieniem teorii Johna Hollanda. Dodatkowo zaprezentowała polskie narzędzie diagnostyczne „Kwestionariusz Zainteresowań Zawodowych”, powszechnie wykorzystywane w różnych jego wersjach. Zwróciła również uwagę na wybrane edukacyjne i pozaedukacyjne instytucje poradnictwa zawodowego zajmujące się, w sposób bezpośredni lub pośredni, diagnozą preferencji i zainteresowań zawodowych. Dodatkowo odnajdujemy także stosowane w praktyce, przykładowe narzędzia do dokonania samooceny w omawianym zakresie.

Następne opracowanie (rozdział piąty) rozpoczyna omawianie zagadnień dotyczących fotografii i ujmuje ją jako obraz pobudzający wyobraźnię odbiorcy, jakże wielce użyteczny w procesie dydaktycznym i wychowawczym. Autorki (Anna Matuszewska i Agata Lechocka-Wąsowicz), w aspekcie procesu wychowania dzieci i młodzieży, nawiązują do szerokich możliwości wykorzystania fotografii w kształtowaniu osobowości ucznia. Ukazują stosunek kadr pedagogicznych do problemów stosowania fotografii jako narzędzia wychowawczego oddziaływania. Traktując fotografię jako ważne medium w programie nauczania, podkreślają przede wszystkim zalety jego stosowania w edukacyjnej praktyce.

W rozdziale szóstym, kwestie dotyczące fotografii ujmowane są z perspektywy technicznej i zwracają głównie uwagę na możliwości oraz rozwój sprzętu i technik. Po zarysowaniu historii fotografii i przedstawieniu budowy oraz zasadniczych cech aparatu fotograficznego (analogowego i cyfrowego), dalsze opisy obejmują rodzaje aparatów cyfrowych i makrofotografię. Aparaty cyfrowe posiadają wiele cech niespotykanych w aparatach tradycyjnych, dlatego autorzy opracowania (Marta Pytlowany, Mateusz Zaręba, Marek Dubeltówka) zakładają, że przedstawienie wybranych tematów pozwoli czytelnikowi przybliżyć różnice nie tylko w budowie poszczególnych typów urządzeń fotograficznych, ale również cechy zdjęć wykonanych różnorodnym sprzętem. Jest to też słusznie wskazany powód, dla którego omówione

zostały te parametry, które w znacznym stopniu wpływają na jakość zdjęć i łatwy sposób posługiwania się aparatami.

Jacek Grotkiewicz (w rozdziale siódmym) przedmiotem swoich rozważań uczynił sprzęt fotograficzny i obróbkę graficzną zdjęć. Przedstawia różne rodzaje aparatów fotograficznych i różnice pomiędzy nimi oraz dokonuje prezentacji komputerowego oprogramowania pod kątem jego możliwości nabycia i stosowania. Głównym celem, a jednocześnie znaczącym walorem, jego pracy jest zwrócenie uwagi na fotografię w ujęciu praktycznym oraz przeprowadzenie analizy (ilościowej i jakościowej) materiału badawczego – zdjęć studentów uczestniczących w projekcie Koła Naukowego Młodych Dydaktyków Uniwersytetu Zielonogórskiego (pt. „Fotografia i film jako medium relacji psychopedagogicznych. Temporalna wizualizacja czasu wolnego studentów”). Zgromadzone studenckie prace zostały ocenione (zgodnie z przyjętymi kryteriami), a następnie szczegółowo scharakteryzowane pod kątem: sprzętu użytego do ich wykonania, rodzaju oprogramowania użytego do obróbki i sposobu jego wykorzystania.

Przemyślenia kończy obszerny (65 stronicowy) tekst autorstwa Euniki Baron-Polańczyk, która podjęła się trudnego zadania scalenia i podsumowania problematyki podjętej w monografii. Na tle wcześniejszych analiz autorka prezentuje założenia i wyniki badań środowiskowych, diagnozujących sposoby spędzania czasu wolnego i zainteresowań studentów, przeprowadzonych w Uniwersytecie Zielonogórskim w ramach wspomnianego wyżej projektu fotograficznego. Rozważane zagadnienia poszukują odpowiedzi na pytania określające rozumienie i pożytkowanie czasu wolnego przez studentów: jak chcą spędzać czas wolny? jak spędzają czas wolny? jak nie chcą spędzać czasu wolnego? W prowadzonych analizach poprawnie założono, że fotografia jako dokument istniejącego zjawiska stanowi medium wizualizacji czasu wolnego i poznania zainteresowań studentów. Dodatkowo w aneksie umieszczono wybrane prace studentów – fotografie odsłaniające formy spędzania czasu wolnego wraz z ich opisem, autorską interpretacją. Zgodnie ze wskazaniem Gilliana Rose kryterium oceny i wyboru fotografii obejmowało strukturę kompozycyjną samego obrazu z uwzględnieniem treści, kolorystyki i organizacji przestrzennej, a także parametry techniczne i obróbkę graficzną.

Reasumując: Poddana ocenie monografia – pod redakcją naukową Euniki Baron-Polańczyk, pt. „Czas wolny i zainteresowania studentów w fotografii” – prezentuje się jako opracowanie na dobrym poziomie pod względem merytorycznym i formalnym. Wnosi ona istotne wartości poznawcze i edukacyjne do nauk społecznych, zwłaszcza pedagogiki mediów i pedagogiki czasu wolnego, a przede wszystkim do szeroko rozumianej edukacji technicznej, informatycznej i medialnej. Autorzy ocenianej monografii podjęli się trudnego zadania –

wskazania zagospodarowania przestrzeni edukacyjnej przez media cyfrowe – fotografię wizualizującą czas wolny i zainteresowania. W rozważaniach nad wyjaśnianiem sensu i znaczenia mediów cyfrowych w życiu człowieka, w tym głównie w działaniach podejmowanych na rzecz nauczania i uczenia się, kierowali się rozumem, za którym stoi ciekawość i zatroskanie wynikające z faktów i ich znaczenia dla edukacji. Można stwierdzić, że im się to w znacznej mierze udało. Jest to tym bardziej godne podkreślenia, ponieważ są to wyniki pracy młodych badaczy i pracowników nauki, którzy swoje dociekania badawcze realizują w ramach działalności koła naukowego funkcjonującego w ośrodku i społeczności akademickiej.

Monografia traktująca o czasie wolnym i zainteresowaniach studentów ujmowanych z perspektywy fotografii – co podkreśla również sama Redaktorka we *Wprowadzeniu* – adresowana jest dla tych wszystkich, których interesują aspekty praktycznego i skutecznego stosowania tego medium (fotografii) w szeroko rozumianej edukacji, jako środek dydaktycznego i wychowawczego oddziaływania oraz jako dokument istniejącego zjawiska wizualizujący proces poznawczy. Przedstawiane zagadnienia mogą być przydatne nie tylko dla badaczy podjętej problematyki, ale i dla studentów (szczególnie kierunku edukacja techniczno-informatyczna i specjalności edukacja medialna i informatyczna) oraz nauczycieli wdrażających nowe media poznawcze do zawodowej praktyki.

Zatem książka jest pozycją aktualną i cenną, rozpatrującą szeroko zagadnienia podstawowe, jak i aspekty poboczne, uzupełniające. Jest bowiem godna uwagi przede wszystkim ze względu na zawarte w niej wielostronne podejście do problematyki czasu wolnego i zainteresowań postrzeganych z perspektywy obrazów wizualnych, a jakże istotnej w aspekcie rozwoju osobowości człowieka. Można żywić nadzieję, że myśli zawarte w niniejszym opracowaniu staną się przyczynkiem dla owocnego i krytycznego dyskursu nad zagospodarowaniem czasu wolnego i rozwijaniem zainteresowań w przestrzeni mediów cyfrowych w tworzącym się społeczeństwie informacyjnym.